

WOJEWÓDZKI KONKURS PRZEDMIOTOWY Z JĘZYKA POLSKIEGO W ROKU SZKOLNYM 2011/2012

ETAP REJONOWY

Instrukcja dla uczestnika konkursu

Zanim przystąpisz do rozwiązywania zadań, uważnie przeczytaj poniższy tekst!

Test, który masz przed sobą, liczy 22 zadania. Rozwiązania umieszczaj tylko na KARCIE ODPOWIEDZI. W prawym górnym rogu karty odpowiedzi wpisz kod przydzielony przez komisję.

Zadania zamknięte zawierają po cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Zawsze tylko jedna z nich jest prawdziwa. Wskaż ją, zaznaczając znakiem X odpowiednią literę. Gdybyś się pomylił, weź omyłkowo zakreśloną odpowiedź w kółko, a następnie zaznacz znakiem X prawidłowe rozwiązanie. Poprawnie zaznaczone zadanie powinno wyglądać, np. tak:

~~A~~

B.

~~C~~

D.

Zadania otwarte rozwiązuj zgodnie z poleceniami. Udzielaj precyzyjnych odpowiedzi. Unikaj rozważań luźno związanych z zagadnieniem wskazanym w pytaniu.

Pisząc wypracowanie, pamiętaj, aby Twoja praca nie była krótsza niż $\frac{3}{4}$ wskazanego miejsca. Zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Na wykonanie wszystkich zadań masz 90 minut.

Życzymy powodzenia!

Test językowo-literacki

Przeczytaj uważnie podany tekst, a następnie odpowiedz na postawione pytania. Wszystkie odpowiedzi zapisuj wyłącznie na KARCIE ODPOWIEDZI.

Sarmatyzm. (1) Oznacza formację kulturową szlachty polskiej (J. Maciejewski) panującą w okresie pomiędzy końcem XVI a końcem XVIII w. Termin *sarmatyzm* odnosi się zarówno do dziejów świadomości społecznej i narodowej szlacheckiego narodu polskiego (*natio Polonorum*), jak i do różnorodnych składników kultury umysłowej i materialnej społeczeństwa szlacheckiego zamieszkującego wielonarodowościową Rzeczpospolitą Obojga (faktycznie zaś przynajmniej trojga) Narodów.

(2) Oświeceniowa genealogia określenia „sarmatyzm” rzutowała na późniejsze oddziaływanie tego pojęcia w polskiej literaturze pięknej, naukowej i publicystycznej. Sarmatyzm jako synonim kultury staropolskiej zauroczył wielu pisarzy polskiej doby Romantyzmu (tzw. sarmatyzm romantyczny wg J. Kleinera). Obraz tej kultury, znacznie wyidealizowany „ku pokrzepieniu serc”, odgrywa zasadniczą rolę w kreacji świata przedstawionego oraz przy konstrukcji postaci w twórczości autorów dziewiętnastowiecznych, m.in. A. Mickiewicza (*Pan Tadeusz*), A. Fredry (*Zemsta*), H. Rzewuskiego (*Pamiętki Soplisy*), I. Chodźki (*Pamiętniki kwestarza*), W. Pola (*Mohort*) i przede wszystkim H. Sienkiewicza (*Ogniem i mieczem*, *Potop*, *Pan Wołodyjowski*).

(3) Inne, znacznie już węższe i historycznie bardziej określone znaczenie pojęcia sarmatyzmu odnosi się do dojrzałej ostatecznie w XVI w. świadomości narodowej szlachty polskiej. W tym sensie sarmatyzm, jako forma tożsamości Polaków, jest zjawiskiem sięgającym korzeniami do średniowiecznego mitu etnogenetycznego → „Sarmacji” i „Sarmatów”. Mit o sarmackim pochodzeniu plemion słowiańskich, tu zaś konkretnie przodków szlachty polskiej, pełnił w tym procesie funkcję scalającą. Przyjęcie i rozwinięcie tego mitu najpierw przez kronikarzy, następnie przez polską literaturę humanistyczną w. XVI, wreszcie upowszechnienie go w społeczeństwie szlacheckim doby Baroku

stanowiło urzeczywistnienie potrzeby określenia przez szlachecki naród Polaków (*natio Polonorum nobilium*) własnego miejsca zarówno w historii Europy, jak i w przestrzeni kultury śródziemnomorskiej, „zagospodarowanej” już od czasów starożytnych przez rozmaite plemiona i nacje, które nowożytnie narody europejskie uznawały za swoich antenatów. W tym więc sensie mit o sarmackich przodkach szlachty Rzeczypospolitej Obojga Narodów rozpatrywać należy jako pierwszą historycznie, chociaż ewoluującą przynajmniej od XV aż po koniec w. XVI formę świadomości narodowej społeczeństwa zasadniczo szlacheckiego.

(4) Sarmacka świadomość narodowa polskiej szlachty była zarazem pierwotną formą świadomości europejskiej Polaków. Tak charakterystyczne bowiem podkreślanie przez „Sarmatów” ich indywidualności, odrębności czy, jak mówiono, „osobności” (S.H. Lubomirski) w kontekście innych, zwłaszcza ościennych narodów i państw europejskich współistniało w sarmatyzmie z głębokim przywiązaniem do powszechnej przecież (katolickiej) *traditio Christiana*. „Sarmacki” katolicyzm, zwłaszcza w w. XVII i XVIII, ulegając nacjonalistycznej ideologizacji, stracił bardzo wiele znamion pierwotnej uniwersalności, trudno jednak zaprzeczyć, że „sarmacki” premesjanizm czy choćby idea „przedmurza chrześcijańskiej Europy” (→ *antemurale*) stanowiły aż po czasy niedawne ważny składnik europejskiej świadomości Polaków. Również i elementy tradycji starożytnej grecko-rzymskiej, przyswojone przez szkołę, upowszechnione zaś przez literaturę (drukowaną i rękopiśmienną) i głęboko wrośnięte w kulturę sarmacką, przyczyniały się w ciągu stuleci do europeizacji polskiej świadomości narodowej. Należy zatem w sarmatyzmie widzieć nie tylko odwracanie się od Europy (co wytykali tej formacji kulturowej ideologowie polskiego Oświecenia), ale też i pierwszą historycznie, a zarazem dojrzałą oraz upowszechnioną formę świadomości europejskiej.

(5) Pełnił wreszcie sarmatyzm także funkcję ideologiczną, jako wyraz świadomości politycznej szlachty polskiej (→ etos rycerski; → etos obywatelski), i to właśnie znaczenie nadało temu pojęciu sens pejoratywny w okresie, kiedy zarówno kategoria narodu, jak i państwa podlegały zasadniczym przeobrażeniom w w. XVIII. Ideologizacja mitu sarmackiego w w. XVI uzasadniona była rolą, jaką ówczesnie odgrywał w ustroju Rzeczypospolitej stan szlachecki, natomiast dwa stulecia później była już coraz wyraźniej oczywistym anachronizmem. Bliskie tego stereotypu było przekonanie o waleczności rycerstwa polskiego, odziedziczonej po bitnych starożytnych Sarmatach, a także o wytrzymałości Polaków na trudy i niewygody, czyli cnota ukształtowana także przez północny klimat (→ motywy północne). Rycerz „Sarmata” źle czuł się w domowych pieleszach, jak i zresztą w każdym zamknięciu, swobody natomiast prawdziwej zażywał w „polu”, co zresztą uzasadniano etymologią nazwy etnicznej („Polak-od pola”). Te „cnoty sarmackie”, jak również „sarmacka” prostota obyczajów i poprzestawanie na niewyszukanych potrawach, co oczywiście dalekie było od rzeczywistości, miały odwrócić krytykę odwiedzających i opisujących Polskę cudzoziemców, rozgoryczonych zazwyczaj panującym tu surowym klimatem, sfrustrowanych kiepskimi drogami, błotem, prostym jedzeniem itp. Nie kwestionowano nigdy natomiast sarmackiej gościnności.

(6) Wspomniany tu zespół wzorów określający „sarmacką” świadomość narodową i przekazywany następnym pokoleniom tworzył określony i dość wyrazisty ideał wychowawczy, który można nazwać „sarmackością”. Ideał ten upowszechniała literatura parenetyczna, a także większość dzieł o charakterze historycznym i okolicznościowym.

Andrzej Borowski, *Sarmatyzm w: Słownik sarmatyzmu*, Kraków 2001, s.175-179

Polecenia do tekstu:

1. Na podstawie akapitu 3. wyjaśnij znaczenie terminu *mit etnogenetyczny*. (1pkt)
2. Podaj trzy cechy stylu naukowego. (1pkt)
3. Do podanych wyrazów dopisz synonimy, wykorzystując akapit 5: (1pkt)
 - a) zalety sarmackie
 - b) zacisze domowe
 - c) zaprzeczać.
4. Akapit 6 można nazwać: (1pkt)
 - a) akapitem wprowadzającym nową myśl
 - b) akapitem inicjalnym
 - c) akapitem rozwijającym myśl zawartą w akapicie poprzednim
 - d) akapitem synonimicznym.

5. Określ wartość logiczną podanych zdań, wstawiając X we właściwej kolumnie. (2pkt)

Zdanie	Prawda	Falsz
Według Kleinera sarmatyzm to formacja kulturowa szlachty polskiej.		
<i>Pamiętnik kwestarza I. Chodźki</i> to utwór napisany <i>ku pokrzepieniu serc</i> .		
Sarmatyzm neguje przekonanie o waleczności polskiego rycerstwa.		
Szkoła i literatura przyczyniały się do europeizacji świadomości polskiej szlachty.		

6. Wyjaśnij znaczenie wyrazów na podstawie powyższego tekstu: (2pkt)

- a) antenat
- b) anachronizm
- c) pejoratywny

7. Na podstawie akapitu 6. wyjaśnij termin *literatura parenetyczna*. (1pkt)

Pytania sprawdzające znajomość wskazanych w regulaminie utworów literackich

Za każdą prawidłową odpowiedź otrzymujesz 1 pkt.

1. Lolo, bohater opowiadania Mrożka, fantazjuje o:

- a) podróży przez ocean
- b) wynalazkach, których dokona
- c) dużej ilości słoniny
- d) wolności.

2. Model półpancerzy, które dostarczono do sklepu (opowiadanie Mrożka *Półpancerze praktyczne*), narrator określił jako:

- a) model XVI wiek, używany przez raubritterów
- b) model XV wiek używany przez landsknechtów
- c) model XVI wiek używany przez landsknechtów
- d) model XV wiek używany przez raubritterów.

3. Glusiową, bohaterkę opowiadania Mrożka *Z ciemności*, nawiedzał, siadając na pierzynie:

- a) kredyt maluśki
- b) duch maluśki
- c) gnom maluśki
- d) wampir maluśki.

4. Jakie style architektoniczne charakteryzują budowlę Kijowa (Kapuściński *Imperium*, rozdział *Pomona miasteczka Drohobycz*):

- a) średniowieczny i barokowy
- b) średniowieczny i neoklasycystyczny
- c) średniowieczny i neoklasycystyczny
- d) wszystkie od średniowiecznego do socrealizmu.

5. Wyrażenie *szachownica Stalina* w reportażu Kapuścińskiego *Ucieczka przed samym sobą (Imperium)* określa:

- a) efekt rozsiedlania narodów przed Stalina
- b) taktykę Stalina wobec USA
- c) szachownicę należącą do Stalina
- d) zabytek architektoniczny w Baku.

6. Jaką dziedzinę sportu zaczął trenować bohater utworu Erica–Emmanuela Schmitta:

- a) judo
- b) zapasy
- c) sumo
- d) boks.

7. Jakie zdanie wypowiedział do Juna mistrz Shomintsu w utworze Schmitta?

- a) Widzę w tobie sprytnego gościa. b) Widzę w tobie grubego gościa.
c) Widzę w tobie pięknego gościa. d) Widzę w tobie leniwego gościa.

8. Czym zajmował się główny bohater utworu Schmitta zanim zaczął uprawiać sport:

- a) nielegalnym handlem plastikowymi zwierzętami b) malowaniem ścian w domach bogatych ludzi
c) pisaniem haiku d) grą w japońskim teatrze?

9. Osoby krotchwili granej przez prostaków (rzemieślników) w komedii Szekspira *Sen nocy letniej* to:

- a) Pigwa, Klin, Flet, Ryj b) Hippolita, Hermia, Tytania, Helena
c) Pyramus, Tysbe, Mur, Lew d) Tezeusz, Egeusz, Filostrates, Oberon.

10. Wydarzenia przedstawione w komedii Szekspira *Sen nocy letniej* rozgrywają się w:

- a) Rzymie i okolicach b) miejscu nieznanym i nienazwanym
c) zaświatach d) Atenach i lesie w ich pobliżu.

11. Wydarzenia w *Panu Tadeuszu* rozgrywają się :

- a) latem 1811 i wiosną 1812 b) wiosną 1811 i latem 1812
c) wiosną i latem 1811 d) wiosną i latem 1812.

12. Naukę o grzeczności w *Panu Tadeuszu* wygłosił:

- a) Ksiądz Robak b) Podkomorzy
c) Sędzia d) Gerwazy

13. W Soplicowie podejmowano następujących wodzów:

- a) Napoleona i Dąbrowskiego b) Wybickiego i Dąbrowskiego
c) Kniaziewiczza i Napoleona d) Dąbrowskiego i Kniaziewiczza

14. W Księdze XII *Pana Tadeusza* dochodzi do połączenia par - Tadeusza i Zosi oraz :

- a) Telimeny i Rejenta, Asesora i Tekli b) Telimeny i Asesora, Tekli i Rejenta
c) Wojskiego i Telimeny, Asesora i Tekli d) Sędziego i Telimeny, Asesora i Tekli.

Wybierz jeden temat i zredaguj go w formie rozprawki.

Samodzielnie sformułuj tezę i poprzyj ją właściwymi argumentami ze wskazanych utworów. Pamiętaj, że Twoja praca nie może być krótsza niż $\frac{3}{4}$ wyznaczonego miejsca.

1. Obraz totalitarnych światów. Omów zagadnienie, wykorzystując w argumentacji opowiadania Sławomira Mrożka i *Imperium* Ryszarda Kapuścińskiego.
2. Literackie portrety zakochanych... Przedstaw problem, odwołując się do *Snu nocy letniej* Williama Szekspira i *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza.
3. Różne oblicza fantastyki oraz jej funkcje. Przedstaw zagadnienie, odwołując się do komedii Szekspira *Sen nocy letniej* oraz do opowiadań Mrożka *Lolo* i *W ciemności*.